

GRADA ZA RODOSLOV NEKIH PORODICA ŠILIĆA NA PODRUČJU NOVOG SADA I ČENEJA (skraćena radna verzija)

(Šilići u Vojvodini, odnosno u Sremu, od početka XV do kraja XVII veka)

Pouzdana podaci govore da su se Šilići na području današnje Vojvodine nalazili već početkom XV veka. Naime, 1403 godine spominje se da je naselje Kamendin, koje se nalazilo u Sremu, kod Bežanije, Surčina, Dobanovaca i na prostoru današnjeg Zemun Polja, bilo u posedu porodice Šilić. (dr Dupan J. Popović, Srbi u Sremu str.72)

Poznato je iz istorije da je krajem XIV veka pretila velika opasnost Jugoistočnoj Evropi od najezde Turaka. Na Balkanskom poluostrvu Srbija je bila poražena na Marici (1371) i Kosovu Polju (1389) a Bugarska zbrisana (1393-1396). Krajem XIV i početkom XV veka Turci su već na Savi i Dunavu, sa pogledom prema severu, ka daljim osvajanjima Austrougarske teritorije. Istovremeno Mađarski kralj Sigismund, iako sa zakašnjenjem, ipak uviđa opasnost od Turaka i počinje voditi računa o svojoj odbrani. Nastoji da ovu odbranu organizuje na teritoriji gde ne žive isključivo mađari već pretežno srpski živalj. U tu svrhu kralj Sigismund je 1404 godine sklopio ugovor sa despotom Stefanom Lazarvićem, sinom Kneza Lazara, po kojem je Stefan dobio mnogobrojna dobra u Mađarskoj. Svog ujaka despota Stefana Lazarevića koji je umro 1427. nasledio je despot Đurađ, a ovog i drugi despoti loze Brankovića. Oni su, kao despot Stefan Lazarević, postavljeni na svojim posedima u ovim krajevima Srbe za svoje činovnike i drugo upravno osoblje.

Ovih nekoliko istorijskih podataka s kraja XIV i početka XV veka izneti su da bi videle okolnosti i prilike u vreme kada je 1403 godine porodica Šilića bila posednik naselja i zemljišta Kamendin koje se nalazilo uglavnom na mestu današnjeg Zemun Polja u Sremu. Ovim se nije htelo reći da su se Šilići u ovom kraju pojavili u vreme kada su srpski despoti dobijali od Ugarske ove posede. Ustvari posle propasti srednjovekovne srpske države, srpski despoti, u težnji da očuvaju vlast, od ugarskih kraljeva tražili su i uz obavezu da brane Austrougarsku državnu granicu od najezde Turaka – dobijali određene posede u Južnoj Ugarskoj, duž Dunava i Save, u Sremu, Banatu i Bačkoj. Dakle, u vreme dok još Turci u svom pohodu sa juga nisu prešli Savu i Dunav i neposrednije ugrozili ovu, tada Austrougarsku teritoriju, Šilići su bili u Sremu, Kamendinu kod Bežanije, Surčina, Dobanovaca i na prostoru današnjeg Zemun Polja.

Kao što ni za mnoge druge koji su ovde živeli nema podataka odakle su, iz kojih krajeva današnje Jugoslavije ili šireg geografskog prostora došli u ove krajeve, tako se (u dostupnoj i preglednoj literaturi) do sada nisu našli bilo kakvi podaci o tome odakle su došli i kada su se, pre 1403. godine, Šilići ovde nastanili.

Od početka XV veka, tj. od 1403. godine, od kada potiču prvi (za sada poznati) podaci o Šilićima u ovim krajevima, proteći će više od stotinu godina da se ponovo, na osnovu pouzdanih podataka, govori o Šilićima. Reč je sada o vremenu neposredne opasnosti od Osmanske turske vojske i skore najezde Turaka prema Sremu, Bačkoj i na sever. Tada se 1520 godine u jednoj ispravi među više srpskih plemićkih porodica spominju i Šilići. Spominju se D Mitar i Jovan, sinovi Ilije Šilića od Kamendina. (dr D.J. Popović, Srbi u Sremu str 13.)

Ima podataka i o Stefanu Šiliću, od Farkada, da je bio , 1552 godine, kastelan (starešina pandura) grada Holića (negde u severnoj Ugarskoj), a bio je oženjen Anom Katić. Takođe s spominje da su 1552 godine Dimitrije Sekulović, od Jarka (kod Sr. Mitrovice), koji je bio provizor (starešina gradske ekonomije) spomenutog grada

Holiča i Šilići, vodili proces (sudski spor) protiv porodica Cibor, Šarkanj i plemićke porodice Bakića. (dr D.J. Popović Srbi u Vojvodini str. 162 i 163).

U pregledanoj literaturi, publikacijama i arhivskim spisima, nisu primećeni drugi odnosno novi podaci o Šilićima u periodu od 1552. godine pa sve do kraja XVII veka. Dakle, ponovo je reč u dugom vremenskom periodu, sada oko 150 godina, bez (do sada) nađenih podataka o Šilićima, što naravno, ne znači da oni u to vreme nisu ovde bili prisutni. To je vreme vladavine osmanske Turske u ovim krajevima. Sve do Karlovačkog mira, 1699. godine, i povlačenja odnosno proterivanja Turaka iz ovih krajeva – u pregledanoj literaturi i istorijskoj građi, koju je ostavila turska vlast, nisu primećeni podaci o Šilićima.

Pobedom u bitci kod Mohača (1526.) i mnogim bitkama u narednim decenijama, Turci će potisnuti Austrougarsku i ovladati ovim krajevima, krajevima «preko Save i Dunava». Naročito će učvrstiti svoju vlast duž Dunava, sve do Beča. Ranija Austrougarske teritorija bila je tada podeljena na tri dela: jedan deo je pripao osmanskoj Turskoj imperiji (južni deo); drugi deo pripao je Bečkom dvoru (severozapadni deo); a treći deo je, -kao Erdeljska kneževina- ostao nezavisan (severoistočni deo). Istovremeno tadašnji Tursko-Austrougarski ratovi predstavljali su period velikog pomeranja (migracije) stanovništva na ovim prostorima. U tim migracijama, nema sumnje, pomerale su se i porodice Šilića.

Posle Karlovačkog mira (1699), odnosno početkom XVIII veka nastupiće u ovim krajevima, ponovo, dug period vladavine Hazburške monarhije, tj. Austrougarske vladavine – sve do Prvog svetskog rata. Češće i potpunije će se vršiti popisi stanovništva u ovim krajevima, pa će se naći i po koji podatak više o Šilićima. Već od početka XVIII veka, tj. od 1701 godine pa nadalje, više podataka o Šilićima može se naći u "Novosadskim biografijama" (sveska peta, str. 278-290) Vase Stajića, u "Građi za političku istoriju Novog Sada" takođe od Vase Stajića, kao i u drugim publikacijama Vase Stajića i publikacijama drugih istoričara, u "Istoriji Novog Sada" od Erdujheljija i drugim spisima i arhivama.

(Šilići u Novom Sadu i na Čeneju u XVIII i XIX veku)

Oslanjajući se uglavnom na tekstove i podatke o Šilićima u delima Vase Stajića, vidi se da su brojne porodice Šilića aktivno i kontinuirano učestvovala u privrednom, kulturno-prosvetnom i društveno-političkom životu Novog Sada od njegovog nastanka. Međutim, kao i u slučaju njihovog življenja u Sremu, u Kamendinu, koji se nalazio kod Bežanije, Surčina, Dobanovaca i Zemun Polja (Stari naziv za Zemun Polje je Kamendin) u godinama 1403, 1520, 1522, -i ovde, počev od XVIII veka, nisu do sada zapaženi i otkriveni pouzdani podaci o tome odakle su se, iz kojih krajeva naše zemlje, i kada, na području današnjeg Novog Sada i Čeneja, dakle na ovoj užoj lokaciji Vojvodine, naselili Šilići. Pretpostavlja se da su se ovde nastanili posle Mohačke bitke, prelaskom iz Srema u Bački.

U arhivi novosadskog magistrata (pored drugih izvora) književnik i publicista Vasa Stajić nalazi dosta vredne građe za svoja istorijski-publicistička dela. Među brojnim njegovim delima je i pet knjiga pod zajedničkim nazivom "Novosadske biografije", gde, među brojnim novosadskim porodicama, govori i o Šilićima (knjiga V, str. 278-290). On tu kaže da su skoro sve novosadske porodice, o čijim sudbinama govori, izumrle od kada je Varadinski Šanac dobio ime Novog Sada (1748). Samo se za dve porodice, koje su živele na Čeneju, a odande dolazile u grad, zna da su se stalno granale i cvetale. To su porodice Letića i Šilića.

Za te dve porodice u arhivi novosadskog magistrata nađeni su podaci (zabeleženi 1746. godine) da su domaćini ovih porodica rođeni na Čeneju i da su služili kao graničari. Za Miću Šilića se zna da je rođen na Čeneju 1701. godine i da je 1746. godine imao brata Jovana, strica Stefana i brata od strica Josima. Kada je Varadinski Šanac, zajedno sa čenejskim salašima dobio ime Novi Sad i postao kraljevski slobodan grad 1748. godine, Šilići i Letići su bili na Čeneju, iako već nisu sasvim seljaci. Domaćini ovih porodica, Mića Šilić i Maksim Letić, uortačeni, trguju stokom koju gaje na zakupljenoj komorskoj pustari koja se zvala Bela Radanova (nalazila se kod Ruskog Krstura).

Tokom vremena porodica Šilića se granala. Međutim, podaci o tome su oskudni. Ali i nepovezanim beleškama o Šilićima, kaže Vasa Stajić, može se videti kako porodica Šilića ne gubi, nego se grana, dok živi zdravim seljačkim životom, dok ne kida vezu sa zemljom. Vidi se da se priličan broj Šilića useljivao u grad, bivao činovnikom ili trgovcem, ali je na Čeneju ostajalo više porodica koje su radile zemlju, rađale decu i znavljale život.

Šilići su, kao i druge porodice, živeli u porodičnim zadrugama i pojedinačnim porodicama. Tragajući za porodičnom zadrugom, odnosno porodicom Šilića od koje se može kontinuirano, odnosno neprekidno, pratiti razvoj određenog porodičnog ogranka među već tada brojnim porodicama Šilića na Čeneju, u "Novosadskim biografijama" se, između ostalog, vidi da su se 1787. godine delila braća Šilići: Toma, Nikola, Đorđe, Vasa, Pana i Aleksa, koji su do tada živeli u zadrugi. Delili su se tako da su Toma, Nikola i još neki Andrija Šilić osnovali manju zadrugu. Godine 1792 popisano je imanje ove novoosnovane zadruge, a 1793. godine među njenim kreditorima spominju se Aleksa i Krsta Šilić i tetka Joka Šilić. Ovde se po prvi put pominje Krsta Šilić, od koga se neprekinuto, istina sa oskudnim podacima, može pratiti razvoj jednog ogranka porodice Šilića, zahvaljujući podacima koji se nalaze u "Novosadskim biografijama" i to razvoj ovog porodičnog ogranka od 1867. godine, a od tada zahvaljujući sećanjima prenošenih iz generacije u generaciju, koje je pribeležio Milutin Šilić (1914-1980. stariji Vasin brat). Dakle, Krsta Šilić je, uslovno govoreći, rodonačelnik ovog ogranka porodice o kojem će biti reči u nastavku ovog teksta.

Krsta, Ignjat i Ćira Šilić, braća, podelili su se u posebna domaćinstva 1. marta 1796. godine. Delili su 95 jutara zemlje i salaš na Čeneju, kuću u gradu, 16 pari goveda, 13 volova, 12 konja, 200 ovaca. O braći Krste Šilića, Ignjatu i Ćiri, nisu nađeni drugi podaci. Međutim, za Krstu Šilića podaci govore da se rodio (verovatno neke od sedamdesetih godina XVIII veka) i da je živio na Čeneju. Pretpostavlja se da je umro pre 5. jula 1832. godine, jer su tog dana njegovi sinovi delili (verovatno samo deo) oćinstva: 66 jutara zemlje i kuću broj 49 u Novom Sadu. Sinovi Krste Šilića su: Jovan, Petar, Gavriilo i Zarija.

Nema celovitih i pouzdanih podataka koliku je zaostavštinu ostavio Krsta Šilić i kako je ona podeljena. Po nađenim podacima 66 jutara zemlje nasledio je Petar, a kuću Jovan. Ne zna se da li su, šta i koliko u nasleđe dobila i njegova druga dva sina Gavriilo i Zarija.

Zemlju koju je nasledio Petar, ne zna se ko ju je dalje nasledio, a nema ni podataka o daljem razvoju Petrove porodice.

Za Jovana se međutim može pretpostaviti da je od oca Krste nasledio, pored kuće u gradu, još značajan deo imanja, jer će kasnije, verovatno svojim radom uvećano, to imanje deliti. Testamentom od 22. marta 1858. godine vidi se da je Jovan, pošto nije imao svoje dece, kuću broj 49 u Novom Sadu (nasle-.....